

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 24ης Οκτωβρίου 2018*

«Προδικαστική παραπομπή – Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης – Διεθνής δικαιοδοσία σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις – Κανονισμός (ΕΚ) 44/2001 – Άρθρο 23 – Ρήτρα παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας προβλεπόμενη σε σύμβαση διανομής – Αγωγή αποζημιώσεως του διανομέα βασιζόμενη σε παράβαση του άρθρου 102 ΣΛΕΕ από τον προμηθευτή»

Στην υπόθεση C-595/17,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Cour de cassation (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο, Γαλλία) με απόφαση της 11ης Οκτωβρίου 2017, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 16 Οκτωβρίου 2017, στο πλαίσιο της δίκης

Apple Sales International,

Apple Inc.,

Apple retail France EURL

κατά

MJA, ως εκκαθαρίστρια της εταιρίας eBizcuss.com,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους Μ. Βηλαρά, πρόεδρο του τέταρτου τμήματος, προεδρεύοντα του τρίτου τμήματος, J. Malenovský, L. Bay Larsen, M. Safjan (εισηγητή) και D. Šváby, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: N. Wahl

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Apple Sales International, η Apple Inc. και η Apple retail France EURL, εκπροσωπούμενες από τους F. Molinié, J.-C. Jaïs και την C. Cavicchioli, avocats,
- η MJA, ως εκκαθαρίστρια της εταιρίας eBizcuss.com, εκπροσωπούμενη από τους J.-M. Thouvenin και L. Vidal, avocats,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

- η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις E. Armoët και E. de Moustier, καθώς και από τον D. Colas,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους M. Wilderspin και G. Meeßen, καθώς και από την M. Heller,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 5ης Ιουλίου 2018,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 23 του κανονισμού (ΕΚ) 44/2001 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 2001, L 12, σ. 1).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ των εταιριών Apple Sales International, Apple Inc. και Apple retail France EURL, αφενός, και της εταιρίας MJA, ως εκκαθαρίστριας της εταιρίας eBizcuss.com (στο εξής: eBizcuss), αφετέρου, σχετικά με αγωγή αποζημιώσεως που ασκήθηκε από την τελευταία αυτή εταιρία λόγω παραβάσεως του άρθρου 102 ΣΛΕΕ.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Οι αιτιολογικές σκέψεις 2, 11, και 14 του κανονισμού 44/2001 έχουν ως εξής:

«(2) Ορισμένες διαφορές μεταξύ των εθνικών κανόνων για τη δικαιοδοσία και την αναγνώριση των δικαστικών αποφάσεων δυσχεραίνουν την εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Είναι ουσιώδης η θέσπιση διατάξεων σχετικά με την ενοποίηση των κανόνων σύγκρουσης δικαιοδοσίας στις αστικές και εμπορικές υποθέσεις καθώς και σχετικά με την απλούστευση των διατυπώσεων για την ταχεία και απλή αναγνώριση και εκτέλεση των αποφάσεων κρατών μελών που δεσμεύονται από τον ανά χείρας κανονισμό.

[...]

(11) Οι κανόνες δικαιοδοσίας πρέπει να παρουσιάζουν υψηλό βαθμό προβλεψιμότητας και να βασίζονται στην αρχή της γενικής δωσιδικίας της κατοικίας του εναγομένου και η δωσιδικία αυτή πρέπει να ισχύει πάντοτε, εκτός από μερικές συγκεκριμένες περιπτώσεις όπου το επίδικο αντικείμενο ή η αυτονομία των μερών δικαιολογεί άλλο συνδετικό παράγοντα. Η κατοικία των νομικών προσώπων πρέπει να καθορίζεται αυτοτελώς ώστε να αυξάνεται η διαφάνεια των κοινών κανόνων και να αποφεύγονται οι συγκρούσεις δικαιοδοσίας.

[...]

(14) Η αυτονομία των μερών μιας σύμβασης όσον αφορά τον καθορισμό του αρμοδίου δικαστηρίου πρέπει να τηρείται με την επιφύλαξη των αποκλειστικών βάσεων δικαιοδοσίας που προβλέπονται από τον ανά χείρας κανονισμό, εκτός εάν πρόκειται για συμβάσεις ασφάλισης, καταναλωτών και εργασίας, όπου επιτρέπεται μόνον περιορισμένη αυτονομία.»

- 4 Το άρθρο 23 του κανονισμού 44/2001, το οποίο περιλαμβάνεται στο επιγραφόμενο «Παρέκταση διεθνούς δικαιοδοσίας» τμήμα 7 του κεφαλαίου II του κανονισμού αυτού, ορίζει, στην παράγραφο 1, τα εξής:

«Αν τα μέρη, από τα οποία ένα τουλάχιστον έχει την κατοικία του στο έδαφος κράτους μέλους, συμφώνησαν ότι ένα δικαστήριο ή τα δικαστήρια κράτους μέλους θα δικάζουν τις διαφορές που έχουν προκύψει ή που θα προκύψουν από συγκεκριμένη έννομη σχέση, το δικαστήριο αυτό ή τα δικαστήρια του κράτους αυτού έχουν διεθνή δικαιοδοσία. Αυτή η δικαιοδοσία είναι αποκλειστική, εκτός αν τα μέρη συμφώνησαν άλλως. Μια τέτοια συμφωνία διεθνούς δικαιοδοσίας πρέπει να καταρτισθεί:

- α) είτε γραπτά είτε προφορικά με γραπτή επιβεβαίωση·
- β) είτε υπό τύπο ανταποκρινόμενο στην πρακτική που έχουν καθιερώσει οι συμβαλλόμενοι στις μεταξύ τους σχέσεις·
- γ) είτε στο διεθνές εμπόριο, υπό τύπο ανταποκρινόμενο στις συνήθειες τις οποίες τα μέρη γνωρίζουν ή οφείλουν να γνωρίζουν και οι οποίες είναι ευρέως γνωστές σ' αυτού του είδους την εμπορική δραστηριότητα και τηρούνται τακτικά από τους συμβαλλόμενους σε συμβάσεις του είδους για το οποίο πρόκειται στη συγκεκριμένη εμπορική δραστηριότητα.»

Το γαλλικό δίκαιο

- 5 Κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης, το άρθρο 1382 του code civil (αστικού κώδικα) όριζε τα εξής:

«Όποιος ζημιώσει άλλον υπαίτια έχει υποχρέωση να τον αποζημιώσει.»

- 6 Το άρθρο L. 420-1 του code de commerce (εμπορικού κώδικα) προβλέπει τα εξής:

«Απαγορεύονται οι εναρμονισμένες πρακτικές, συμβάσεις, ρητές ή σιωπηρές συμπράξεις ή συμμαχίες, ακόμη και με την άμεση ή έμμεση διαμεσολάβηση εταιρίας ομίλου που εδρεύει στην αλλοδαπή, οι οποίες έχουν ως αντικείμενο ή μπορεί να έχουν ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού σε αγορά, ιδίως όταν αποσκοπούν:

- 1° στον περιορισμό της προσβάσεως στην αγορά ή της ελεύθερης ασκήσεως του ανταγωνισμού από άλλες επιχειρήσεις·
- 2° στην παρεμπόδιση του καθορισμού των τιμών βάσει του ελεύθερου ανταγωνισμού ευνοώντας την τεχνητή άνοδο ή πτώση τους·
- 3° στον περιορισμό ή στον έλεγχο της παραγωγής, των αγορών, των επενδύσεων ή της τεχνικής προόδου·
- 4° στην κατανομή των αγορών ή των πηγών εφοδιασμού.»

- 7 Το άρθρο L. 420-2 του εμπορικού κώδικα έχει ως εξής:

«Απαγορεύεται, υπό τους όρους που προβλέπονται στο άρθρο L. 420-1, η καταχρηστική εκμετάλλευση από επιχείρηση ή όμιλο επιχειρήσεων της δεσπόζουσας θέσεώς τους στο σύνολο ή σε σημαντικό μέρος της εσωτερικής αγοράς. Η εν λόγω κατάχρηση δύναται ιδίως να συνίσταται σε άρνηση πωλήσεως, σε πρακτικές δέσμευσης ή στην επιβολή όρων πωλήσεως που συνεπάγονται δυσμενείς διακρίσεις, καθώς και σε διακοπή παγιωμένων εμπορικών σχέσεων, για τον λόγο και μόνον ότι ο εμπορικός εταίρος αρνείται να αποδεχθεί αδικαιολόγητους εμπορικούς όρους και προϋποθέσεις.

Επιπλέον, απαγορεύεται, καθόσον δύναται να επηρεάσει τη λειτουργία ή τη διάρθρωση του ανταγωνισμού, η καταχρηστική εκμετάλλευση από επιχείρηση ή όμιλο επιχειρήσεων της σχέσεως οικονομικής εξαρτήσεως στην οποία βρίσκεται έναντι αυτών μία επιχείρηση που κατέχει θέση πελάτη ή προμηθευτή. Η εν λόγω κατάχρηση δύναται ιδίως να συνίσταται σε άρνηση πωλήσεως, σε πρακτικές δέσμευσης, στις προβλεπόμενες στο σημείο I του άρθρου L. 442-6 πρακτικές που συνεπάγονται διακρίσεις ή σε συμφωνίες επιβαλλόμενες για φάσμα προϊόντων.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 8 Στις 10 Οκτωβρίου 2002, η Apple Sales International, εταιρία ιρλανδικού δικαίου, συνήψε με την eBizcuss σύμβαση, με την οποία αναγνωρίστηκε η τελευταία ως εξουσιοδοτημένος μεταπωλητής των προϊόντων που φέρουν το σήμα Apple. Η σύμβαση αυτή, δυνάμει της οποίας η eBizcuss ανέλαβε την υποχρέωση να διανέμει κατά τρόπο οιοινεί αποκλειστικό τα προϊόντα της αντισυμβαλλομένης της, περιελάμβανε ρήτρα παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας υπέρ των ιρλανδικών δικαστηρίων.
- 9 Η ρήτρα αυτή, η οποία έχει συνταχθεί στην αγγλική γλώσσα, έχει, σύμφωνα με την τελευταία εκδοχή της συμβάσεως διανομής, της 20ής Δεκεμβρίου 2005, ως εξής:

«This Agreement and the corresponding relationship between the parties shall be governed by and construed in accordance with the laws of the Republic of Ireland and the parties shall submit to the jurisdiction of the courts of the Republic of Ireland. Apple [Sales International] reserves the right to institute proceedings against Reseller in the courts having jurisdiction in the place where Reseller has its seat or in any jurisdiction where a harm to Apple [Sales International] is occurring.»

- 10 Οι διάδικοι της κύριας δίκης δεν συμφωνούν ως προς την ακριβή μετάφραση στη γαλλική γλώσσα των όρων «and the corresponding relationship», τους οποίους μεταφράζουν είτε «et la relation correspondante» [«και η αντίστοιχη σχέση»] (μετάφραση της eBizcuss) είτε «et les relations en découlant» [«και οι σχέσεις που απορρέουν από αυτή»] (μετάφραση της Apple Sales International).
- 11 Ανεξάρτητα από τη διαφορά αυτή, η ρήτρα δύναται να μεταφραστεί ως εξής:

«Η παρούσα σύμβαση και η αντίστοιχη σχέση [μετάφραση της eBizcuss]/και οι σχέσεις που απορρέουν από αυτή [μετάφραση της Apple Sales International] μεταξύ των συμβαλλομένων θα διέπονται από και θα ερμηνεύονται σύμφωνα με το δίκαιο της Ιρλανδίας και τα μέρη συμφωνούν ότι υπόκεινται στη διεθνή δικαιοδοσία των δικαστηρίων της Ιρλανδίας. Η Apple [Sales International] επιφυλάσσεται του δικαιώματος να εναγάγει τον μεταπωλητή ενώπιον των δικαστηρίων στην περιφέρεια των οποίων βρίσκεται η έδρα του μεταπωλητή ή σε κάθε κράτος στο οποίο η Apple [Sales International] υπέστη ζημία.»

- 12 Τον Απρίλιο του 2012, η eBizcuss άσκησε κατά της Apple Sales International, της Apple Inc., εταιρίας αμερικανικού δικαίου, και της Apple Retail France, εταιρίας γαλλικού δικαίου, ενώπιον του tribunal de commerce de Paris (δικαστηρίου εμπορικών διαφορών Παρισιού, Γαλλία) αγωγή αποζημιώσεως λόγω ευθύνης από πράξεις αθέμιτου ανταγωνισμού και κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης, βάσει του άρθρου 1382 του αστικού κώδικα, του άρθρου L 420-2 του εμπορικού κώδικα και του άρθρου 102 ΣΛΕΕ.
- 13 Με απόφαση της 26ης Σεπτεμβρίου 2013, το δικαστήριο αυτό έκανε δεκτή την ένσταση ελλείψεως διεθνούς δικαιοδοσίας που προέβαλε η Apple Sales International με το σκεπτικό ότι στη σύμβαση που είχε συναφθεί μεταξύ της εταιρίας αυτής και της eBizcuss είχε περιληφθεί ρήτρα παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας υπέρ των ιρλανδικών δικαστηρίων.
- 14 Με απόφαση της 8ης Απριλίου 2014, το cour d'appel de Paris (εφετείο Παρισιού, Γαλλία) απέρριψε την έφεση που άσκησε η eBizcuss κατά της αποφάσεως αυτής.

- 15 Με απόφαση της 7ης Οκτωβρίου 2015, το Cour de cassation (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο, Γαλλία) αναίρεσε την απόφαση αυτή, με το σκεπτικό ότι το cour d'appel de Paris (εφετείο Παρισιού) παρέβη το άρθρο 23 του κανονισμού 44/2001, όπως αυτό ερμηνεύθηκε από το Δικαστήριο με την απόφαση της 21ης Μαΐου 2015, CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335), καθόσον έλαβε υπόψη τη ρήτρα παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας που περιλαμβάνεται στη σύμβαση μεταξύ της eBizcuss και της Apple Sales International, καίτοι η ρήτρα αυτή δεν αναφερόταν στις διαφορές που αφορούν ευθύνη λόγω παραβιάσεως του δικαίου του ανταγωνισμού.
- 16 Με απόφαση που εξέδωσε στις 25 Οκτωβρίου 2016, κατόπιν αναπομπής από το Cour de cassation (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο), το cour d'appel de Versailles (εφετείο Βερσαλλιών, Γαλλία) έκανε δεκτή την έφεση που άσκησε η eBizcuss και ανέπεμψε την υπόθεση ενώπιον του tribunal de commerce de Paris (δικαστηρίου εμπορικών διαφορών Παρισιού).
- 17 Η Apple Sales International, η Apple Inc. και η Apple retail France άσκησαν κατά της αποφάσεως αυτής αναίρεση ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου υποστηρίζοντας, κατ' ουσίαν, ότι, εφόσον μια αυτοτελής, υπό την έννοια του δικαίου του ανταγωνισμού, αγωγή ανάγεται στη συμβατική σχέση, η ρήτρα παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας πρέπει να λαμβάνεται υπόψη, έστω και αν δεν γίνεται στην εν λόγω ρήτρα ρητή αναφορά σε τέτοιου είδους αγωγές και δεν έχει προηγουμένως διαπιστωθεί από εθνική ή ευρωπαϊκή αρχή παραβίαση του δικαίου του ανταγωνισμού.
- 18 Το αιτούν δικαστήριο εκθέτει ότι, εν τω μεταξύ, έχει λάβει γνώση της αποφάσεως του Supremo Tribunal de Justiça (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Πορτογαλία) της 16ης Φεβρουαρίου 2016, Interlog και Taboada κατά Apple. Η απόφαση αυτή αφορά ομοίως την Apple Sales International και παρόμοια ρήτρα παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας, διατυπωμένη με γενικούς όρους. Το Supremo Tribunal de Justiça (Ανώτατο Δικαστήριο) έκρινε ότι η εν λόγω ρήτρα ετύγχανε εφαρμογής στους διαδίκους επί διαφοράς σχετικής με τον ίδιο ισχυρισμό περί καταχρήσεως δεσπόζουσας θέσεως υπό το πρίσμα του δικαίου της Ένωσης και ως εκ τούτου κατέληξε στην έλλειψη διεθνούς δικαιοδοσίας των πορτογαλικών δικαστηρίων.
- 19 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Cour de cassation (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο) αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
- «1) Έχει το άρθρο 23 του κανονισμού 44/2001 την έννοια ότι επιτρέπει στο εθνικό δικαστήριο που επιλαμβάνεται αγωγής αποζημιώσεως, ασκηθείσας από διανομέα κατά του προμηθευτή του βάσει του άρθρου 102 ΣΛΕΕ, να εφαρμόσει ρήτρα παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας η οποία συνομολογήθηκε με τη σύμβαση που έχουν συνάψει οι διάδικοι;
- 2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως επί του πρώτου ερωτήματος, έχει το άρθρο 23 του κανονισμού 44/2001 την έννοια ότι επιτρέπει στο εθνικό δικαστήριο που επιλαμβάνεται αγωγής αποζημιώσεως, ασκηθείσας από διανομέα κατά του προμηθευτή του βάσει του άρθρου 102 ΣΛΕΕ, να εφαρμόσει ρήτρα παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας η οποία περιλαμβάνεται στη σύμβαση που έχουν συνάψει οι διάδικοι, ακόμη και στην περίπτωση κατά την οποία η εν λόγω ρήτρα δεν περιέχει ρητή αναφορά στις διαφορές που αφορούν ευθύνη λόγω παραβιάσεως του δικαίου του ανταγωνισμού;
- 3) Έχει το άρθρο 23 του κανονισμού 44/2001 την έννοια ότι επιτρέπει στο εθνικό δικαστήριο που επιλαμβάνεται αγωγής αποζημιώσεως, ασκηθείσας από διανομέα κατά του προμηθευτή του βάσει του άρθρου 102 ΣΛΕΕ, να αποκλείσει την εφαρμογή ρήτρας παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας η οποία συνομολογήθηκε με τη σύμβαση που έχουν συνάψει οι διάδικοι στην περίπτωση κατά την οποία δεν έχει διαπιστωθεί από εθνική ή ευρωπαϊκή αρχή παραβίαση του δικαίου του ανταγωνισμού;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου και του δευτέρου ερωτήματος

- 20 Με το πρώτο και το δεύτερο ερώτημά του, τα οποία πρέπει να συνεξεταστούν, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί, κατ' ουσίαν, αν το άρθρο 23 του κανονισμού 44/2001 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αποκλείεται η εφαρμογή, στο πλαίσιο αγωγής αποζημιώσεως ασκηθείσας από διανομέα κατά του προμηθευτή του βάσει του άρθρου 102 ΣΛΕΕ, ρήτρας παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας περιλαμβανομένης στη σύμβαση που έχουν συνάψει οι διάδικοι, η οποία δεν περιέχει ρητή αναφορά στις διαφορές που αφορούν ευθύνη λόγω παραβιάσεως του δικαίου του ανταγωνισμού.
- 21 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η ερμηνεία ρήτρας παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας, προκειμένου να καθορισθούν οι διαφορές που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της, απόκειται στο εθνικό δικαστήριο ενώπιον του οποίου προβάλλεται η ρήτρα αυτή (απόφαση της 21ης Μαΐου 2015, CDC Hydrogen Peroxide, C-352/13, EU:C:2015:335, σκέψη 67 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 22 Πάντως, μια ρήτρα παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας μπορεί να αφορά μόνον τις διαφορές που ανέκυψαν ή πρόκειται να ανακύψουν από συγκεκριμένη έννομη σχέση, στοιχείο που περιορίζει το εύρος της ρήτρας παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας μόνο στις διαφορές που ανάγονται στην έννομη σχέση επ' ευκαιρία της οποίας συνάφθηκε η ρήτρα αυτή. Η απαίτηση αυτή σκοπεί στην αποτροπή του ενδεχομένου να καταληφθεί εξαπίνης ένας εκ των συμβαλλομένων λόγω της υπαγωγής σε ορισμένο δικαστήριο όλων των διαφορών που τυχόν θα ανακύψουν στο πλαίσιο των σχέσεων που διατηρεί με τον αντισυμβαλλόμενο του και που θα ανάγονται σε άλλες σχέσεις πλην αυτής επ' ευκαιρία της οποίας συμφωνήθηκε η παρέκταση διεθνούς δικαιοδοσίας (απόφαση της 21ης Μαΐου 2015, CDC Hydrogen Peroxide, C-352/13, EU:C:2015:335, σκέψη 68 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 23 Λαμβανομένου υπόψη του σκοπού αυτού, το Δικαστήριο έκρινε ότι ρήτρα η οποία παραπέμπει κατά τρόπο αφηρημένο στις διαφορές που ανακύπτουν στις συμβατικές σχέσεις δεν καταλαμβάνει και διαφορά σχετική με την αδιοπρακτική ευθύνη την οποία φέρεται ότι υπέχει συμβαλλόμενος λόγω συμπεριφοράς υπαγορευόμενης από παράνομη σύμπραξη (απόφαση της 21ης Μαΐου 2015, CDC Hydrogen Peroxide, C-352/13, EU:C:2015:335, σκέψη 69).
- 24 Δεδομένου ότι μια τέτοια διαφορά δεν ήταν ευλόγως προβλέψιμη για τη ζημιωθείσα επιχείρηση κατά τον χρόνο κατά τον οποίο συναίνεσε στην εν λόγω ρήτρα, καθόσον αγνοούσε τότε την παράνομη σύμπραξη στην οποία μετείχε ο αντισυμβαλλόμενός της, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι ανάγεται στις συμβατικές σχέσεις (απόφαση της 21ης Μαΐου 2015, CDC Hydrogen Peroxide, C-352/13, EU:C:2015:335, σκέψη 70).
- 25 Λαμβανομένων υπόψη των εκτιμήσεων αυτών, το Δικαστήριο έκρινε ότι το άρθρο 23, παράγραφος 1, του κανονισμού 44/2001 επιτρέπει, σε περίπτωση ασκήσεως αγωγής αποζημιώσεως λόγω παραβάσεως του άρθρου 101 ΣΛΕΕ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο, της 2ας Μαΐου 1992 (ΕΕ 1994, L 1, σ. 3), να λαμβάνονται υπόψη οι ρήτρες παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας που περιλαμβάνονται σε συμβάσεις προμήθειας, υπό την προϋπόθεση ότι οι ρήτρες αυτές παραπέμπουν σε διαφορές που άπτονται της ευθύνης λόγω παραβιάσεως του δικαίου του ανταγωνισμού (απόφαση της 21ης Μαΐου 2015, CDC Hydrogen Peroxide, C-352/13, EU:C:2015:335, σκέψη 72).

- 26 Υπό το πρίσμα της νομολογίας αυτής, πρέπει να εξεταστεί αν η ερμηνεία αυτή του άρθρου 23 του κανονισμού 44/2001 και το σκεπτικό που τη στηρίζει ισχύουν επίσης όσον αφορά ρήτρα παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας της οποίας γίνεται επίκληση στο πλαίσιο διαφοράς σχετικής με την αδικοπρακτική ευθύνη την οποία φέρεται ότι υπέχει συμβαλλόμενος λόγω παραβάσεως του άρθρου 102 ΣΛΕΕ.
- 27 Αυτό συμβαίνει όταν η αντίθετη προς τον ανταγωνισμό προβαλλόμενη συμπεριφορά εμφανίζεται ως ξένη προς τη συμβατική σχέση στο πλαίσιο της οποίας έχει συναφθεί η ρήτρα παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας.
- 28 Ωστόσο, ενώ η αντίθετη προς τον ανταγωνισμό συμπεριφορά που προβλέπεται στο άρθρο 101 ΣΛΕΕ, δηλαδή μια παράνομη σύμπραξη, δεν συνδέεται κατ' αρχήν άμεσα με την υφιστάμενη μεταξύ ενός μέλους της συμπράξεως αυτής και ενός τρίτου συμβατική σχέση, επί της οποίας η σύμπραξη αναπτύσσει τα αποτελέσματά της, η αντίθετη προς τον ανταγωνισμό συμπεριφορά που προβλέπεται στο άρθρο 102 ΣΛΕΕ, δηλαδή η κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης, μπορεί να υλοποιηθεί στις συμβατικές σχέσεις που συνάπτει κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση και μέσω των συμβατικών όρων που συνομολογεί.
- 29 Επιβάλλεται επομένως να επισημανθεί ότι το να ληφθεί υπόψη, στο πλαίσιο αγωγής δυνάμει του άρθρου 102 ΣΛΕΕ, ρήτρα παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας η οποία παραπέμπει σε μία σύμβαση και στην αντίστοιχη σχέση ή στις σχέσεις που απορρέουν από αυτή μεταξύ των συμβαλλομένων μερών δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι καταλαμβάνει εξαπίνης έναν από τους συμβαλλομένους υπό την έννοια της νομολογίας που παρατέθηκε στη σκέψη 22 της παρούσας αποφάσεως.
- 30 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, στο πρώτο και στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 23 του κανονισμού 44/2001 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η εφαρμογή, στο πλαίσιο αγωγής αποζημιώσεως ασκηθείσας από διανομέα κατά του προμηθευτή του βάσει του άρθρου 102 ΣΛΕΕ, ρήτρας παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας που περιλαμβάνεται στη σύμβαση που έχουν συνάψει οι διάδικοι δεν αποκλείεται για τον λόγο και μόνον ότι η ρήτρα αυτή δεν περιέχει ρητή αναφορά στις διαφορές που αφορούν ευθύνη λόγω παραβιάσεως του δικαίου του ανταγωνισμού.

Επί του τρίτου ερωτήματος

- 31 Με το τρίτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν το άρθρο 23 του κανονισμού 44/2001 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η εφαρμογή ρήτρας παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας στο πλαίσιο αγωγής αποζημιώσεως ασκηθείσας από διανομέα κατά του προμηθευτή του βάσει του άρθρου 102 ΣΛΕΕ εξαρτάται από το κατά πόσον έχει προηγουμένως διαπιστωθεί από εθνική ή ευρωπαϊκή αρχή παραβίαση του δικαίου του ανταγωνισμού.
- 32 Στο ερώτημα αυτό πρέπει να δοθεί αρνητική απάντηση.
- 33 Συγκεκριμένα, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 83 των προτάσεών του, το αν έχει προηγουμένως διαπιστωθεί ή όχι από αρχή ανταγωνισμού παράβαση των κανόνων του ανταγωνισμού αποτελεί παράμετρο άσχετη προς εκείνες που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη προκειμένου να κριθεί κατά πόσον θα εφαρμοστεί ρήτρα παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας επί αγωγής αποζημιώσεως με την οποία ζητείται η αποκατάσταση της ζημίας που υποστηρίζει ότι υπέστη ο ενάγων λόγω παραβάσεως των κανόνων ανταγωνισμού.
- 34 Στο πλαίσιο του άρθρου 23 του κανονισμού 44/2001, διάκριση αναλόγως του αν έχει προηγουμένως διαπιστωθεί ή όχι από αρχή ανταγωνισμού παράβαση των κανόνων ανταγωνισμού θα προσέκρουε επίσης στον σκοπό της προβλεψιμότητας που διαπνέει τη διάταξη αυτή.

- 35 Επιπλέον, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου (βλ., συναφώς, απόφαση της 13ης Ιουλίου 2006, Manfredi κ.λπ., C-295/04 έως C-298/04, EU:C:2006:461, σκέψη 60 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία), και όπως αναφέρεται στις αιτιολογικές σκέψεις 3, 12 και 13 της οδηγίας 2014/104/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Νοεμβρίου 2014, σχετικά με ορισμένους κανόνες που διέπουν τις αγωγές αποζημίωσης βάσει του εθνικού δικαίου για παραβάσεις των διατάξεων του δικαίου ανταγωνισμού των κρατών μελών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ 2014, L 349, σ. 1), τα άρθρα 101 και 102 ΣΛΕΕ παράγουν άμεσα αποτελέσματα στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών και δημιουργούν, για τους συγκεκριμένους ιδιώτες, δικαιώματα και υποχρεώσεις που τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν να διασφαλίζουν. Συνεπώς το δικαίωμα κάθε προσώπου που θεωρεί ότι θίγεται λόγω παράβασης των κανόνων του δικαίου του ανταγωνισμού να ζητήσει αποκατάσταση της ζημίας που υπέστη είναι ανεξάρτητο του κατά πόσον έχει προηγουμένως διαπιστωθεί από αρχή ανταγωνισμού τέτοια παράβαση.
- 36 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, στο τρίτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 23 του κανονισμού 44/2001 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η εφαρμογή ρήτρας παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας στο πλαίσιο αγωγής αποζημίωσης ασκηθείσας από διανομέα κατά του προμηθευτή του βάσει του άρθρου 102 ΣΛΕΕ δεν εξαρτάται από το κατά πόσον έχει προηγουμένως διαπιστωθεί από εθνική ή ευρωπαϊκή αρχή παραβίαση του δικαίου του ανταγωνισμού.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 37 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Το άρθρο 23 του κανονισμού (ΕΚ) 44/2001 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η εφαρμογή, στο πλαίσιο αγωγής αποζημίωσης ασκηθείσας από διανομέα κατά του προμηθευτή του βάσει του άρθρου 102 ΣΛΕΕ, ρήτρας παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας που περιλαμβάνεται στη σύμβαση που έχουν συνάψει οι διάδικοι δεν αποκλείεται για τον λόγο και μόνο ότι η ρήτρα αυτή δεν περιέχει ρητή αναφορά στις διαφορές που αφορούν ευθύνη λόγω παραβίασεως του δικαίου του ανταγωνισμού.
- 2) Το άρθρο 23 του κανονισμού 44/2001 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η εφαρμογή ρήτρας παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας στο πλαίσιο αγωγής αποζημίωσης ασκηθείσας από διανομέα κατά του προμηθευτή του βάσει του άρθρου 102 ΣΛΕΕ δεν εξαρτάται από το κατά πόσον έχει προηγουμένως διαπιστωθεί από εθνική ή ευρωπαϊκή αρχή παραβίαση του δικαίου του ανταγωνισμού.

(υπογραφές)